

Druge postranske osebe in značaji so izdelani precej medlo. Vsi ti Vrančiči, Froléti, Jerebi (s svojim vedno ponavljajočim se: hma, da, da...), Suhadolniki i. t. d. so samo klej, s katerim je zlepil Cankar vso igro. Tudi dr. Delak, Mlakarjev politični tekmeč, ni kaj izrazit značaj in prav malo posega v dejanje.

Vendar se v Romantičnih dušah, dasi so v njih šle začetki Cankarjevega sloga in načina mišljenja, pozna v vsakem vlakencu mojstrska roka, ki jih je ustvarila. Igra in protiigra tečeta skozi vse scene. Neodločnost in gnus ob politiki; nov pogon, izzvan po dr. Delaku, ki se prezgodaj čuti zmagovalca; končna zmaga pri volitvah — to so faze dejanja, ki ga igra Mlakar-politik. Nejasna, do sentimentalnosti in bolesti se stopnjujoča ljubezen do Pavle; prelom z Olgo; Pavlin beg s Strnenom, ki mu je bil Mlakar zaupal vse svoje čuvstvo do Pavle; vrnitev na smrt bolne Pavle iz Trsta, kjer jo je ubilo razočaranje nad neromantičnim Strnenom; združitev z Mlakarjem zadnji hip pred smrtjo in njeni zadnji hipi življenja — to so katarakti ljubezenskega motiva v igri. Vse se zaostri v zadnjo sceno, ko zajehi politični triumfator ob Pavlini smrti: »Mrtvi ne rabijo mandatov!«

Ta vzklik velja tudi zunanji usodi Romantičnih duš kot knjige. Kajti bila je spisana pred več kakor 20 leti in v pripombi se založnik opravičuje, zakaj je delo izdal zdaj po Cankarjevi smrti, češ, da mu je pisatelj pozneje tisk zabranil. Zakaj pa ni delo izšlo takrat, ko je Cankar izročil založniku rokopis, ostane nerešena uganka razmerja slovenskega pisatelja do založnikov in do vseh, ki imajo z našo kulturo opraviti...

Dr. A. Remec.

Alojzij Remec: Iz moje domovine. — Mlade povesti. 1922. Založila Goričar in Leskovšek, Celje. Natisnila tiskarna A. Rodé v Celju. Strani 193.

Poglej samo kazalo te zbirke in presodil boš: ta knjiga ni naraven plod umetniškega razvoja pisateljevega, temveč izsilil mu jo je iz rok naših časov veličasten posrednik med umetniki in tržci — glad! Kakor zakasnela, že pozabljena jata lastovk so te mladostne povesti, ki se vračajo komaj po desetih letih v rodne domove; a ne več pod solnce — v zdajšnjo bridkost goriško! In gotovo je tudi: gladojuči umetnik jih je, če že s posebnim vročim pismom, poslal zopet med ono svoje ljudstvo, iz katerega so bile vzrastle in katero tudi sta tujina in boj ugladila in obrusila kakor kamen v hudourniku — ali pa je mar mislil, da bi tudi sitim teknile te južne ptičke?! Rekrutiral se je mladi Remec pri idiličnoliričnem in sentimentalnem Mešku, nakar je prišel tudi v šolo Cankarjevega bujnega realizma, katerega odmevi preglasijo tuintam mirno, nerazkošno in bolj orisujočo kot upodabljačo besedo teh črtic in jim s tem navdihnejo sile in zanosa. Vendar je že zanimivost, da se mladi pisatelj ni tako strastno oprijel Cankarja, kakor so to storili drugi tedanji najmlajši, in hodil rajši skozi tišino Meškove umetnosti, ustvarjajoč iz sorodnih snovi in v podobni formi.

Mi danes po desetih letih gorja vse dalje gledamo in globlje čutimo. Naša beseda je zato skozi vsa druga: beseda naša je kamen in jeklo — drugače ne udari na zadnje dno: ker le tu sta ljubezen in pravica! Torej te mlade povesti niso več za nas, starce prezgodnje. Pa bodi temu tako!

Ali eno vendar je, s čimer odmeri svoj odstotek ta knjiga, in zastran tega je ne moremo prezreti med drugim našim literarnim blagom: pisana je bila z globoko iskrenostjo iz čiste ljubezni v svetlo prejo, danes v krvi in ognju preizkušeno domovino — Goriško! Pa saj se ti pisatelj sam izpove, iz nasmeha in trpkosti:

»Takrat se je solnce vsesalo v tvoje telo in v tvojo dušo domovina, iz grobov si se navzel njene preteklosti, iz pisanih trat v dolini in bisernega neba in sivih skal in belih cest in daljnih vasi si se nasrkal njene lepote.

Zdaj čutiš, kaj ti je domovina, zdaj, ko trepečeš s stotisoči, ki so jo ljubili kakor ti, da je ne boš več imel.« (190.)

In zakaj ni predelal in izpopolnil teh svojih likov, iz življenja v domovini zgnetenih z okorno mladostno roko, na to ti tudi sam odgovori, z moža resnobno besedo iz ravno prebolene sreče ustvarjanja:

»Po letih groze, ko se je bestija-človek zgrizla do besnosti, ko je iz potokov krvi vzkrvavela samo ena resnica: da ni pravice na svetu, tedaj si v samotni uri vzel v roke svoje ljube ljudi, oblikovane v mladih časih bojev in zmot. Z resnobo moža jih presojaš, kakor kipar med sohami detinskih dni sediš med njimi.

Okorni so, nelepi, popravil bi jih.

Toda ne gre. Razpadli bi ti pod prsti, predolgo je od tistih dni, ko si jih izobličil, posušili so se v solncu časa, ki se vozi nad nami.

Zato jih gledaš z očmi otroka, ki gleda svoje kipe na solnce in je ravno prebolel srečo ustvarjanja. Utrdilo jih je in jim dalo življenje solnce tvoje domovine.« (192—193.) André Čebokli.

W. Shakespeare — O. Župančič: Othello. Izd. Tiskovna zadruga v Ljubljani. 1923. Uvod je žal izostal.

To je četrti Župančičev prevod iz Shakespeareja, s katerim sem se pečal, in priznati mu moram to pot, da bi skoro rekel, da je, kar se tiče slovenskega izraza in razmerja do originala, sploh vzvišen nad vsakdanjo kritiko. Vse vrline, ki smo jih zasledovali ob prejšnjih prevodih, so tu zgoščene v tako vzporednost z originalom in tako jezikovno mojstrsko v materinščini, da si je komaj mogoče misliti kaj točnejšega. Čisto gotovo ne glede točnosti, s katero sledi prevod besedilu originala; seveda pa so v domačem izrazu tudi v relativni popolnosti vsaj enakopravne pa tudi še popolnejše možnosti. Vsaka popolnost je le relativna, ker jezik živi z nami iz dneva v dan in se giblje pri narodu, ki je v polnosti svojih kulturnih sil, kot mi sedaj, vedno k večji jasnosti izraza.

Prevod je napravljen samostojno iz angleščine, kar v primeri z Julijem Cezarjem povečuje njegovo vrednost. Kajti tam je, kot smo videli, nemška interpretacija motila in zapeljala v par